

Βιωματικές-ενεργητικές μέθοδοι στη μουσική αγωγή

Οι απαρχές-20^{ος} αιώνας
(Οι μέθοδοι μουσικοκινητικής αγωγής
των *Emile Jacques-Dalcroze* και *Carl
Orff*)

Βιωματικές, ενεργητικές μέθοδοι (*active methods*) : μάθηση μέσα από την εμπειρία

- Η βιωματική μάθηση αξιοποιεί τα βιώματα των μαθητών ή προκαλεί νέα βιώματα.
- Ενθαρρύνεται η ενσώματη συμμετοχή του μαθητή
- Ο μαθητής παροτρύνεται να συμμετέχει **ενεργητικά** στη διαδικασία της μάθησης και να οικειοποιείται το θέμα που προσεγγίζει μέσω της επένδυσης προσωπικού **ενδιαφέροντος** σε αυτό.
- Αντιτίθεται στην αφηρημένη, αποπλαισιωμένη νόηση και τη μονοσήμαντη μετάδοση της γνώσης. Ο μαθητής ανακαλύπτει τη γνώση καθώς εμπλέκεται στη μαθησιακή διαδικασία
- Ο μαθητής ενθαρρύνεται **να κάνει/ να παίξει**, πριν να μάθει τη θεωρία (Εφαρμογές στη μουσική αγωγή της προσχολικής ηλικίας)

Φιλοσοφικό υπόβαθρο

- **Νέα παιδαγωγική: χειραφετητική, παιδοκεντρική αντίληψη για τη μάθηση - J. Dewey (1859-1952): “Learning by doing”.**
“Η εκπαίδευση δεν είναι προετοιμασία για τη ζωή, είναι η ίδια η ζωή”. *“People can learn by participating in relevant learning experiences”.*
- **Φιλοσοφικές αντιλήψεις των αρχών του 20^{ου} αιώνα**
Νους και σώμα θεωρούνται ένα αδιαχώριστο όλο. Αντίθεση προς τις δυιστικές θεωρίες του 17^{ου} αιώνα. Η δράση, η εμπειρία τροφοδοτεί τη σκέψη. Το μυαλό λειτουργεί μέσω του σώματος

Βιωματικές μέθοδοι και μουσικοκινητική αγωγή

- Οι βιωματικές-ενεργητικές μέθοδοι προϋποθέτουν την ενεργό συμμετοχή του μαθητή στην παιδαγωγική πράξη και δίνουν έμφαση στην εμπλοκή του **σώματος** και της **κίνησης** στις μαθησιακές δράσεις.
- Μουσικοπαιδαγωγοί όπως οι E.J.Dalcroze και C.Orff θεωρούνται πρωτοπόροι στην ανάδειξη της σχέσης μουσικής και κίνησης, στο πεδίο της μουσικής παιδαγωγικής. Οι αντίστοιχες μέθοδοι αποτελούν τη βάση της λεγόμενης **μουσικοκινητικής αγωγής** και εφαρμόζονται ευρύτατα ως σήμερα κυρίως στη μουσική εκπαίδευση της προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας.
- Η μουσική - με την επίδραση θεωριών και της Μουσικής Ψυχολογίας - θεωρείται σήμερα εν γένει μια ενσώματη και κινητική εμπειρία. Πώς όμως αυτή η αντίληψη μπορεί να αξιοποιηθεί στη μουσική εκπαιδευτική πράξη;

Emile Jacques - Dalcroze (Ελβετία, 1865-1950)

«Είμαστε» το μουσικό όργανο. Γι' αυτό, ό,τι ακούμε μπορούμε να το βιώσουμε. Πώς; Μέσω του **σώματος**.»

- Eurythmics - Μουσική μέσω του σώματος, του ρυθμού. Ρυθμική Νταλκροζ: «Ο ρυθμός είναι η βάση κάθε έκφρασης της ζωής, της επιστήμης και της τέχνης. Είναι η τάξη στο χρόνο και είναι εμφανής στον καθένα με τον τρόπο που κινείται και εκφράζεται» (Dalcroze ,1921/1977: 111).

Βασική αρχή

Αντίληψη και έκφραση μουσικών εννοιών μέσω του σώματος- Εκφράζω/απεικονίζω/εξωτερικεύω με το σώμα μου μουσικά στοιχεία (tempo, δυναμική, άρθρωση, μελωδική κίνηση κλπ.)-

Παιδαγωγικά εργαλεία: αυτοσχεδιασμός, άσκηση και έλεγχος κινήσεων , αίσθηση του χώρου, ομαδικές δράσεις

Ρεπερτόριο ασκήσεων - παραδείγματα μαθήματος Dalcroze

- Ενδεικτική άσκηση Dalcroze: Ρυθμικό περπάτημα ακούγοντας τον πιανίστα να αυτοσχεδιάζει. Κινητική ανταπόκριση στις αλλαγές του tempo
- Οι μουσικές αξίες αναπαριστώνται με κίνηση: τα τέταρτα με περπάτημα, τα όγδοα με τρέξιμο, το όγδοο παρεστιγμένο που ακολουθείται από δέκατο έκτο, με πηδηματάκι , κλπ
- Παρακολουθήστε: <https://www.youtube.com/watch?v=n5DdjXZkPfg>

Παράδειγμα δραστηριότητας *Dalcroze* με στόχο το ρυθμικό συντονισμό, την αφομοίωση ρυθμικών σχημάτων και το μυϊκό έλεγχο (παρατίθεται στο *Καραδήμου Λιάτσου, 2003, σελ.48*)

- Τα παιδιά τεντώνουν τα χέρια οριζόντια μπροστά και σφίγγουν τις γροθιές. Με σύνθημα πχ. στο ντέφι, χαλαρώνουν τελείως τα μπράτσα και τα κρεμούν κάτω. Η Παιδαγωγός ελέγχει αν είναι απόλυτα χαλαρά. Το ίδιο με μέτρημα ενός μέτρου 4/4. Στο ισχυρό τεντώνουν μπροστά και στο 2, 3, 4 χαλαρώνουν απόλυτα. Αργότερα η ίδια άσκηση γίνεται ενώ περπατούν.

Carl Orff (Γερμανία, 1895-1982)

Schulwerk - έργο για σχολεία (1930, συλλογή κομματιών για παιδιά)

- Ο ρυθμός πρέπει να συνειδητοποιηθεί αρχικά από το σώμα κι έπειτα να εκφρασθεί μουσικά σε κάποιο όργανο.
- Ρυθμός μέσα από κίνηση, ηχηρές κινήσεις
- Ρυθμός μέσα από λόγο
- Χρήση κρουστών οργάνων από διάφορες χώρες (ορχήστρα Orff)

Παιδαγωγικά εργαλεία:

- Αυτοσχεδιασμός
- Σύνθεση μουσικής από τους ίδιους τους μαθητές
- Παιδικό παραδοσιακό τραγούδι, ρίμες, ηχοϊστορίες

Παράδειγμα : όταν ο ρυθμός λόγου αντιστοιχίζεται με το μουσικό μέτρο

- Μέσω των ρυθμικών λεκτικών σχημάτων το παιδί μπορεί να κατανοήσει κάθε είδος μέτρου αντιστοιχίζοντας για παράδειγμα το ισχυρό μέρος του μέτρου με την τονισμένη συλλαβή στις λέξεις. π.χ:

$2/4 \rightarrow$ Κώ - στας , Μαί - ρη , πά - με , βό - λτα

$3/4 \rightarrow$ κόκ - κι - νο , πρά - σι - νο

Όργανα ορχήστρας Orff

Διδακτική αξιοποίηση μεθόδων από το μουσικοπαιδαγωγό

- Διακύβευμα για τον/την μουσικοπαιδαγωγό : πώς θα χρησιμοποιήσει τη μέθοδο;
- Οδηγός, πλαίσιο, πηγή έμπνευσης, άντληση στοιχείων προκειμένου να αναπτύξει τη δική του προσωπική και ευέλικτη μέθοδο.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Δογάνη, Κ.(2012), *Μουσική στην προσχολική αγωγή, Αλληλεπίδραση παιδιού-παιδαγωγού*. Αθήνα: Gutenberg.
- Καραδήμου-Λιάτσου, Π. (2003). *Η Μουσικοπαιδαγωγική τον 20ο αιώνα: Οι Σημαντικότερες Απόψεις για την Προσχολική Ηλικία*. Αθήνα: Edition Orpheus.
- Τσαφταρίδης, Ν.(1997), *Μουσική, Κίνηση, Λόγος. Η στοιχειοδομική μουσική στο παιδαγωγικό έργο Orff*. Αθήνα: Νήσος